

Factsheet: Noordzeegarnaal

versie juni 2011

Noordzeegarnaal

De Noordzeegarnaal of Hollandse garnaal (*Crangon crangon*) is in Nederland een vooraanstaand product uit de visserij op schaaldieren. Garnalen worden aan boord van de garnalenvaartuigen gekookt, waarna ze aan de wal aan de afnemers worden geleverd. Deze bedrijven zorgen er voor dat het merendeel van de garnalen wordt gepeld en onder andere in consumentenverpakking wordt verpakt. Het supermarktkanaal neemt een groot deel van de levering aan de consument voor zijn rekening. Via de Nederlandse afslagen werd in 2010 14.229 ton consumptiegarnalen in de handel gebracht met een geschatte waarde van 42 miljoen euro. Omdat de visgronden deel uitmaken van belangrijke natuurgebieden vinden de visserijactiviteiten onder strenge voorwaarden plaats. De garnalenvissers zijn samen met natuur- en milieuorganisaties bezig met duurzaamheid. Ook zitten ze in het proces om een MSC (Marine Stewardship Council) keurmerk te krijgen.

Er zijn heel wat soorten garnalen die over de hele wereld voorkomen, waarvan er zo'n driehonderd benut worden voor menselijke consumptie. Daarvan geldt de Noordzeegarnaal (*Crangon crangon*) als een van de bekendste soorten. Deze garnaalsoort is van oudsher ook onder de naam Hollandse garnaal bekend. Andere benamingen zijn grijze garnaal (België) en bruine garnaal (Verenigd Koninkrijk). De Noordzeegarnaal is een schaaldier dat tot de familie van Crangonidae behoort. Hij heeft een fijne smaak. Deze garnalensoort komt voor in de kustwateren van Engeland, België, Nederland, Duitsland en Denemarken.

Belangrijkste vangstperiode voor de Noordzeegarnaal is het najaar. Naast de Nederlandse kust worden de garnalen ook in de zand- en slikbodems van de Waddenzee en Zeeuwse kustwateren gevangen.

Maatschappelijke discussie

Natuurbelangenorganisaties Wereld Natuur Fonds en Stichting Noordzee hebben de Noordzeegarnaal in de Viswijzer van de groene kolom (prima keuze) naar de oranje kolom (tweede keuze) verplaatst.

Hoewel het erg goed gaat met de Noordzeegarnaal maken ze zich zorgen over de ongewenste bijvangst die mee komt in het fijnmazige net (zie Bijvangst en discards)

De feiten in het kort

- Er vindt geen bestandsonderzoek naar Noordzeegarnalen plaats. Een beoordeling van het bestand door de internationale visserijonderzoekers van ICES is daarom niet mogelijk. Hoewel het bestand door natuurlijke omstandigheden jaarlijks behoorlijk kan fluctueren, hebben

visserijonderzoekers nog nooit zorgen geuit over de omvang van de bestanden of een te hoge visserijdruk.

- Het garnalennet legt twee tot drie keer per jaar eitjes, soms wel 25.000 per keer. Na twee maanden komen de eitjes uit en zweven de larven weg. Het grootste deel hiervan vormt het voedsel voor andere zeebewoners zoals platvissen, wijting en kabeljauw. De visserij op de Noordzeegarnaal kan het hele jaar plaatsvinden.

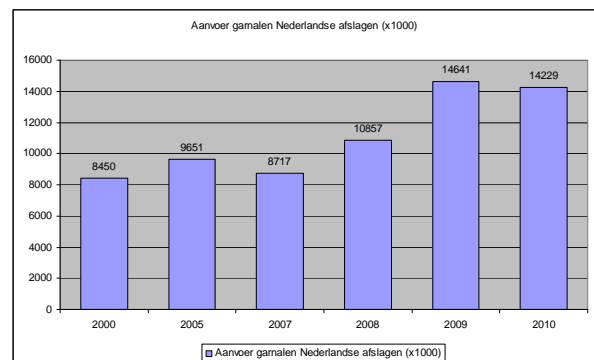
De aanvoer is het grootst in het vroege voorjaar en in de herfstmaanden. Gezien de natuurlijke fluctuaties in het bestand, is de Noordzeegarnaal met recht een natuurproduct. zie figuur 1.

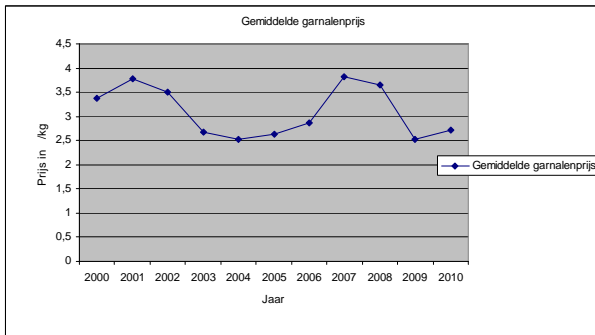
Figuur 1 Garnalenvergunningen

Nederland totaal	225
Waddenzeegebied	92
Overige Nederlandse kustgebieden	133
Denemarken	28
Duitsland totaal	253
Niedersachsen	137
Schleswig Holstein	116

Bron: Tjeerd Dussel; vissersvereniging Hulp in Nood

- De visserij op de Noordzeegarnaal vindt plaats met relatief kleine vissersvaartuigen (18-24 meter lang) die zijn uitgerust met speciale garnalenvistuigen (de garnalenkor). De gevangen garnalen worden aan boord gespoeld en gesorteerd (gezeefd) waarbij de meegevangen ondermaatse vissen en garnalen die niet groot genoeg voor de markt zijn, rechtstreeks terug in zee gaan. De garnalen worden vervolgens aan boord in op het dek geplaatste apparatuur gekookt.

- Hoewel bekend is dat in de garnalenvisserij (periodiek) relatief grote hoeveelheden discards kunnen voorkomen, zijn de gegevens voor de Nederlandse vloot nu nog onvoldoende om de omvang ervan te kwantificeren¹. Er worden beheermaatregelen genomen om bestaande discards te verminderen.
- Aangezien de garnalenvisserij plaatsvindt in belangrijke natuurgebieden zoals de Waddenzee, heeft de Nederlandse garnalensector (vissers en handel/verwerkers) zich als doel gesteld om te gaan werken volgens de duurzaamheidsbeginselen van de MSC. De garnalensector werkt samen met de natuurorganisaties Stichting De Noordzee en de Waddenvereniging aan verbeteringen die nodig zijn om te voldoen aan de criteria om op zo kort mogelijke termijn het MSC-certificaat te kunnen behalen. Momenteel bevindt de visserij zich midden in het certificeringstraject². Op uitnodiging van de Nederlandse sector hebben de Deense en Duitse zich hierbij aangesloten.
- Onder ander door de hoge aanvoer staat de garnalenprijs erg onder druk hieronder een overzicht van de prijsontwikkeling van garnalen in de afgelopen 10 jaar.

Bijvangst en discards

Behalve de soorten waar de visserijvorm zich op richt, vangen vissers ook andere soorten bij. Deze bijvangsten kunnen worden verdeeld in gewenste en ongewenste bijvangst. Gewenste bijvangst zijn commercieel interessante soorten die aan wal gebracht mogen worden. Ongewenste bijvangst is vangst die de visser weer overboord zet. Deze zogenaamde discards bestaan uit commerciële soorten waarvoor de visser geen quotum (meer) heeft of die kleiner zijn dan de verplichte minimummaat. De overige discards zijn soorten die commercieel niet interessant zijn en andere bij de visserij meegevangen organismen zoals bodemdieren.

Er worden verschillende maatregelen genomen om de bijvangst te beperken zo wordt er gebruik gemaakt van de zeeflap en er wordt gewerkt aan de "brievbus" waarmee voorlopig onderzoek aantoonde dat er vooral in het voorjaar er minder bijvangst is van juveniele platvis .

Beheermaatregelen

Voor de Noordzeegarnaal gelden geen maximale vangstbeperkingen. Er is dus geen Europese quoteringsregeling. Wel zijn er diverse andere beheermaatregelen. De meeste van die maatregelen zijn Europese (EU-verordeningen) regels, maar de lidstaten zijn zelf verantwoordelijk

voor het visserijbeleid in de kustwateren:

- De Europese wetgever heeft voor het in de handel brengen na aanvoer een minimum handelsmaat vastgesteld. De breedte van het pantser moet voor garnalen van grootte 1 ten minste 6,8 mm en voor grootte 2 ten minste 6,5 mm of meer zijn.
- In Nederland, maar ook in de andere EU-lidstaten, kan de garnalenvisserij uitsluitend worden uitgeoefend door schepen die voor het vissen in de kustwateren en Waddenzee voldoen aan de Europese eisen voor het vissen in de 12-mijlszone. Het gaat dan om het maximum toegelaten motorvermogen en bepalingen over de grootte van het vistuig en netvoorzieningen.
- Specifiek voor de Nederlandse garnalenvisserij heeft de overheid bepaald dat een vaartuig dat in aanmerking wil komen voor een garnalenvergunning, voorzien moet zijn van adequate vangstsorteerapparatuur.
- In Nederland is een grens gesteld aan het aantal garnalenvergunningen waarmee in de Waddenzee respectievelijk de andere kustwateren mag worden gevestigd. Deze begrenzing heeft tot doel een goede afstemming van de visserij-inspanning op garnalen in de kustzone mogelijk te maken. Daarnaast wordt op die manier rekening gehouden met de natuurfunctie in de visgebieden en met andere vormen van visserij zoals de mosselkweek in de Waddenzee
- Omdat de belangrijkste garnalen visgebieden in Nederland aangewezen zijn als Europees Vogel- en Habitatrichtlijn gebied moeten de vissers elk jaar een vergunning aanvragen op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn extra bepalingen opgenomen, zoals bijvoorbeeld het afstand houden van zeehonden.
- Garnalenvissers moeten in bepaalde perioden van het jaar verplicht een zogenaamde zeeflap gebruiken. Dit is een net dat er voor zorgt dat er zo min mogelijk vissen en andere organismen worden bijgevangen. Dit net kan echter niet in alle gebieden het hele jaar door gebruikt worden. Dit is met name het geval als er veel zeewier aanwezig is, waardoor de zeeflap dicht komt te zitten en de selectie niet meer goed werkt.
- Waar mogelijk maken de garnalenvissers trilaterale afspraken (Nederland, Duitsland en Denemarken) voor een goed beheer en management van de visserij. Daarvoor is duurzaam en verantwoord ondernemen leidend.

Verhandelen en verwerken

Na aankomst bij een van de zeven Nederlandse garnalenafslagen (Lauwersoog, Zoutkamp, Harlingen, Den Oever, Stelendam, Colijnsplaat en Breskens) worden de garnalen onder toezicht van medewerkers van het Productschap Vis gecontroleerd op de door de EU vastgestelde minimum handelsafmeting.

De breedte van het pantser is de norm voor de maatvoering. De controle op de juiste maatvoering gebeurt in Nederland door verplicht gebruik te maken van een voor controle aangevoerd (schud)zeefinstallatie die in een garnalenafslag staat. Voorts moeten de garnalen gekeurd worden op de door de EU vastgestelde norm voor de versheid. De medewerkers van het Productschap Vis voeren die keuring van de versheid uit en keuren de garnalen dan tegelijkertijd op basis van de levensmiddelenwetgeving.

Naast de bijna 15 miljoen kilo Noordzeegarnalen die aanvoerders in Nederland leveren aan de afnemers, vindt er ook levering plaats uit vooral Duitsland, Denemarken en Engeland. In totaal wordt er jaarlijks rond de 33 miljoen kilo verhandeld. Van die hoeveelheid wordt 85% gepeld. Frankrijk neemt overigens het gros van de ongepelde garnalen voor zijn rekening. België is, met specialiteiten als tomaat met garnalenvulling en de fameuze garnalenkroket, voor de Nederlandse sector het belangrijkste afzetgebied (50% van de gepelde garnalen), gevolgd door Duitsland (25%).

De rest blijft in Nederland of wordt naar andere landen in Europa geëxporteerd. In Nederland stijgt de garnalenconsumptie.

In 2010 kocht bijna 13 % van de huishoudens Noordzeegarnalen. Het meeste wordt gekocht in de supermarkt (ongeveer 75%) de resterende 25% wordt verkocht door de ambulante vishandel en visspecialzaken. Garnalen worden behalve vers 'los' (naturel) en koelvers (ook naturel, maar verpakt in bakjes met beschermende atmosfeer) ook diepgevroren verkocht. Het pellen van de garnalen vindt voornamelijk in Marokko plaats. Elke week rijden vrachtwagens heen en weer met onder geconditioneerde omstandigheden bewaarde garnalen. Aan de garnalen wordt voor een veilige conservering benzoëzuur en/of sorbinezuur toegevoegd (overeenkomstig de EU-norm niet meer dan 0,6%). Voortdurend vindt intensief bacteriologisch laboratoriumonderzoek plaats. Per jaar komt vanuit de pelcentra ongeveer 9 miljoen kilo gepelde Noordzeegarnalen terug naar de verwerkende bedrijven in Nederland. Een deel komt daar diepgevroren vandaan, de rest gaat zonder één onderbreking van het koelproces de verpakking in voor verdere distributie. De Noordzeegarnalen worden geportioneerd in door de afnemer - groothandel, supermarkt, gespecialiseerde vishandel - verlangde hoeveelheden.

MEER WETEN?

Wie meer wil weten over garnalen en/of de maatregelen die de Nederlandse vissector neemt, verwijzen wij naar www.pvis.nl waar meer informatie beschikbaar is.

Referenties

- 1 SGS (2006). Brown shrimp (*Crangon crangon* L.) fishery in the Wadden Sea and North Sea. MSC preassessment report. SGS, Spijkenisse.
2 http://www.msc.org/html/content_1419.htm

